

■ پارلمان کانادا؛ چند تصویر روشن

عالیه ارفعی

اشاره:

درنگاهی به پیشینه و کارکرد مجالس دنیا (عنوان صفحه‌ای است که پیش رو دارید)، برآیند نمایندگان مجلس - که در واقع پیشگامان نظم پارلمانی مبتنی بر اسلام در جهان امروز - قلمداد می‌شوند - را با جایگاه، نقش و عملکرد مجالس دنیا و همچنین پیشینه تفکر پارلمانی در کشورهای مختلف آشنا سازیم. ما این آشنایی را با توجه به ارزیابی که عملکرد پارلمان جمهوری اسلامی ایران در جهان خارج (اعم از غرب و دنیای اسلام) خواهد داشت، ضروری و مثبت تلقی می‌کنیم و امید آن داریم که در این راه از تجربیات نمایندگان جمهوری اسلامی نیز برای تقویت هر چه بیشتر این بخش بهره‌مند شویم.

در نخستین شماره مجلس و پژوهش به پارلمان فنلاند پرداختیم و در این شماره، پارلمان کانادا و سیرتحولات قانونگذاری در این کشور را مورد بررسی قرار می‌دهیم. در این مقاله ضمن نگاهی کلی به موقعیت کانادا، به زمینه‌هایی چون قانون اساسی، قوه‌مقننه، احزاب و روند قانونگذاری پرداخته شده است. با هم می‌خوانیم:

دومین سرزمین پهناور جهان پس از روسیه است، با ۹ میلیون و ۹۲۲ هزار کیلومتر مربع وسعت و جمعیتی بیش از ۲۵/۵ میلیون نفر دارد دارای نرخ رشد جمعیتی این کشور معادل ۱/۲٪ است. در برنامه‌ریزی‌های جمعیتی پیش‌بینی شده‌است که در سال ۲۰۰۰ میلادی جمعیت کشوری ۲۹ میلیون

کانادا کشور بالنسبه جوانی است که از عمر آن بیشتر از ۵۰۰ سال نمی‌گذرد. در سال ۱۸۶۷ میلادی مستعمرات مختلف بریتانیا در این منطقه، فدراسیونی معروف به "امریکای شمالی انگلستان" را تشکیل دادند. اما اجتماع آنان تحت نام کشور کانادا در سال ۱۹۳۱ تبیین گردید. کانادا که

نفر و در سال ۲۰۱۰ به رقمی حدود ۳۲ میلیون نفر برسد.

این کشور از سه طرف به اقیانوس‌های اطلس و منجمد شمالی محصور شده و از سمت جنوب همسایه ایالات متحده امریکا است.

کانادا از لحاظ تقسیم‌بندی سیاسی به ۱۰ ایالت و دو سرزمین تقسیم‌بندی شده است. طبق قانون اساسی هیچگونه مذهب رسمی برای این کشور در نظر گرفته نشده اما ۴۶/۵٪ از جمعیت آن را کاتولیک‌ها و ۴۱/۲٪ را پروتستان‌ها تشکیل می‌دهند.

قانون اساسی کانادا: قانون اساسی کانادا مجموعه‌ای است که در سال ۱۸۶۷ تحت عنوان "قانون انگلیسی امریکای شمالی" موجبات تشکیل فدراسیون کانادا را مرکب از نواحی کانادای علیا و سفلی، مستعمرات قبلی و برانشوایک جدید فراهم آورد. در سال ۱۹۸۱، دولت کانادا برای افزودن متممی به قانون اساسی به توافق رسید که طبق آن به امتیاز اعلاای پارلمان انگلیس در روند اصلاح قانون اساسی خاتمه داده شد. این قانون که به "قانون کانادا" موسوم است در سال ۱۹۸۲ به تصویب پارلمان انگلستان رسید و به موجب آن بخشی در مورد روش اصلاح قانون اساسی در قانون اساسی کانادا گنجانیده شد. امروزه قانون اساسی کانادا مشتمل بر قانون ۱۴۷ بندی ۱۸۶۷ با اضافه متمم‌ها، قوانین مصوبه پارلمان، تصمیمات و آرای قضائی، عرف و منشور حقوق و آزادی‌هاست.

در منشور حقوق و آزادی بر روی خصیصه چندگانگی فرهنگی کانادا، حقوق افراد بومی، تساوی حق و انتفاع یکسان ایالات از امتیازات وامکانات تاکید شده است.

سیستم حکومتی کانادا سلطنتی است. در حال حاضر ملکه انگلستان (به عنوان رئیس دولت کشورهای مشترک‌المنافع) ملکه کانادا و رئیس دولت کانادا نیز محسوب می‌شود. فرماندار کل، نماینده پادشاه در کانادا است و نقش او را ایفاء می‌کند. از وظایف عمده فرماندار کل، انتخاب رهبر حزب اکثریت در مجلس عوام به عنوان نخست وزیر و درخواست تشکیل دولت است.

قوه مقننه کانادا: قدرت قانونگذاری در کانادا به عهده پارلمان دو مجلسی (مجلس عوام و مجلس سنا) و شخص ملکه است. تعداد نمایندگان در مجلس عوام براساس جمعیت و در مجلس سنا براساس نمایندگی منطقه‌ای است.

تعداد نمایندگان مجلس سنا از ۷۲ تن در زمان کنفدراسیون، در حال حاضر به تعداد ۱۰۴ نفر افزایش یافته است. تعداد نمایندگان مجلس عوام هر ۱۰ سال یکبار پس از سرشماری که توسط اداره مرکز آمار کانادا صورت می‌گیرد تعیین می‌شود. در حال حاضر تعداد نمایندگان مجلس عوام ۲۸۲ نفر می‌باشد.

رئیس مجلس سنا با حکم فرماندار کل پس از مشورت وی با نخست‌وزیر تعیین

می‌شود. انجام امور مربوط به سنا و سناتورهای برعهده ۴۵۰ کارمند دائمی است که ریاست آنان را منشی سنا عهده‌دار است و از آنجائی که سنا مستقل از دولت است این عده جزء مستخدمین دولت محسوب نمی‌شوند.

انتخابات عمومی مجلس عوام هر ۵ سال یکبار صورت می‌گیرد و به غیر از چند استثناء، افراد بیش از ۱۸ سال، حق انتخاب شدن و انتخاب کردن دارند. سکونت در حوزه انتخابات به عنوان شرط لازم برای رأی دادن محسوب نمی‌شود. طبق قانون انتخاباتی کانادا افراد ذیل از انتخاب شدن و انتخاب کردن محرومند: رئیس انتخابات و معاون وی، قضات منصوب در شورای حکومتی، مرتکبین جرائمی که برای آنها محدودیت تردد در نظر گرفته شده، دیوانگانی که حق اداره اموال از آنها سلب گردیده است، مرتکبین ارتشاء و سایر اعمال غیر قانونی ملحوظ در قانون فوق.

قواعد خاصی نیز برای اخذ رأی از پرسنل نیروهای مسلح و مستخدمین دولت شاغل در خارج از کانادا در قانون انتخابات در نظر گرفته شده است.

سناتورها به نام ملکه، توسط فرماندار کل و یا مشاوره نخست وزیر انتخاب می‌شوند، تا سال ۱۹۶۵ این انتصاب مادام‌العمر بود ولی در حال حاضر سن بازنشستگی ۷۵ سال است.

سنا مجری سه عملکرد اساسی است، وظیفه عمده سنا تجدید نظر در لوایح

دولتی، بخصوص لوایح پیچیده و تکنیکی احاله شده از مجلس عوام است. کمیته‌های سنا که از سناتورهای با دانش ویژه و اندوخته‌ای از سال‌ها تجربه، تشکیل شده است لوایح را مطالعه و در آن تجدید نظرهای لازم را انجام می‌دهند.

دومین وظیفه عمده سنا، عملکرد "مشورتی" و انجام وظیفه بصورت یک "محکمه ملی" است. سناتورها با اعلان دو روزه قبلی می‌توانند بدون هیچ محدودیتی به بحث در خصوص آنچه در دایره "منافع ملی" کانادا می‌گنجد بپردازند و نقاط ضعف را بازگو کنند. اضافه بر این اختیار، سنا عملکرد "نظارتی" هم دارد. طبق این اقتدار، سنا مجاز است به کئدوکاو درباره مسایل اجتماعی - فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور بپردازد.

احزاب سیاسی کانادا: احزاب سیاسی در کانادا به مرور زمان، با افزایش قدرت سیاسی دو مجلس و نیاز به ایجاد ثبات در دولت بوجود آمدند. این کشور دارای سیستم چند حزبی است و محدودیتی در خصوص تعدد احزاب و امکان رقابت در انتخابات فدرال برای آنها وجود ندارد. احزاب سیاسی علاقه‌مند به حضور در انتخابات تنها می‌باید در دفاتر انتخاباتی ثبت نام نمایند.

در پی آخرین انتخابات عمومی این

کشور که در ۲۰ نوامبر ۱۹۸۸ برگزار شد، سه حزب به مجلس عوام راه یافتند حزب محافظه کار پیشرو که دولت را تشکیل می دهد، حزب لیبرال که حزب رسمی مخالف است و حزب نیو دمکرات.

روند قانونگذاری در کانادا: رهبر حزب اکثریت در مجلس عوام؛ نخست وزیر کانادا است و اعضای کابینه عموماً از بین اعضای مجلس عوام و ندرتاً از بین اعضای سنا انتخاب می شوند. این عده در حکم مشاوران ملکه می باشند، بطوریکه هیچ گونه تصمیم مهمی از جانب ملکه یا نماینده وی در کانادا، بدون مشورت با کابینه صورت نمی گیرد.

لوائح ممکن است از مجلس عوام و یا سنا نشأت بگیرد. مجلس سنا با استناد به قانون اساسی ۱۸۶۷، نمی تواند منشأ لوائح مالی باشد. لوائح نباید به تصویب مجلسین درآید و قبل از اینکه به صورت قانون در آید باید به توشیح ملکه برسد. در عمل بیشتر لایحه های دولتی از مجلس عوام و لوائح خصوصی از مجلس سنا سرچشمه می گیرد. فارغ از آنکه ابتکار طرح با کدامیک از مجلسین باشد، رای مثبت هر دو مجلس ضروری است. غالباً سنا در لوائح معرفی شده از مجلس عوام اصلاحاتی را انجام می دهد و یا حتی در بعضی از موارد از تصویب آن امتناع می ورزد.

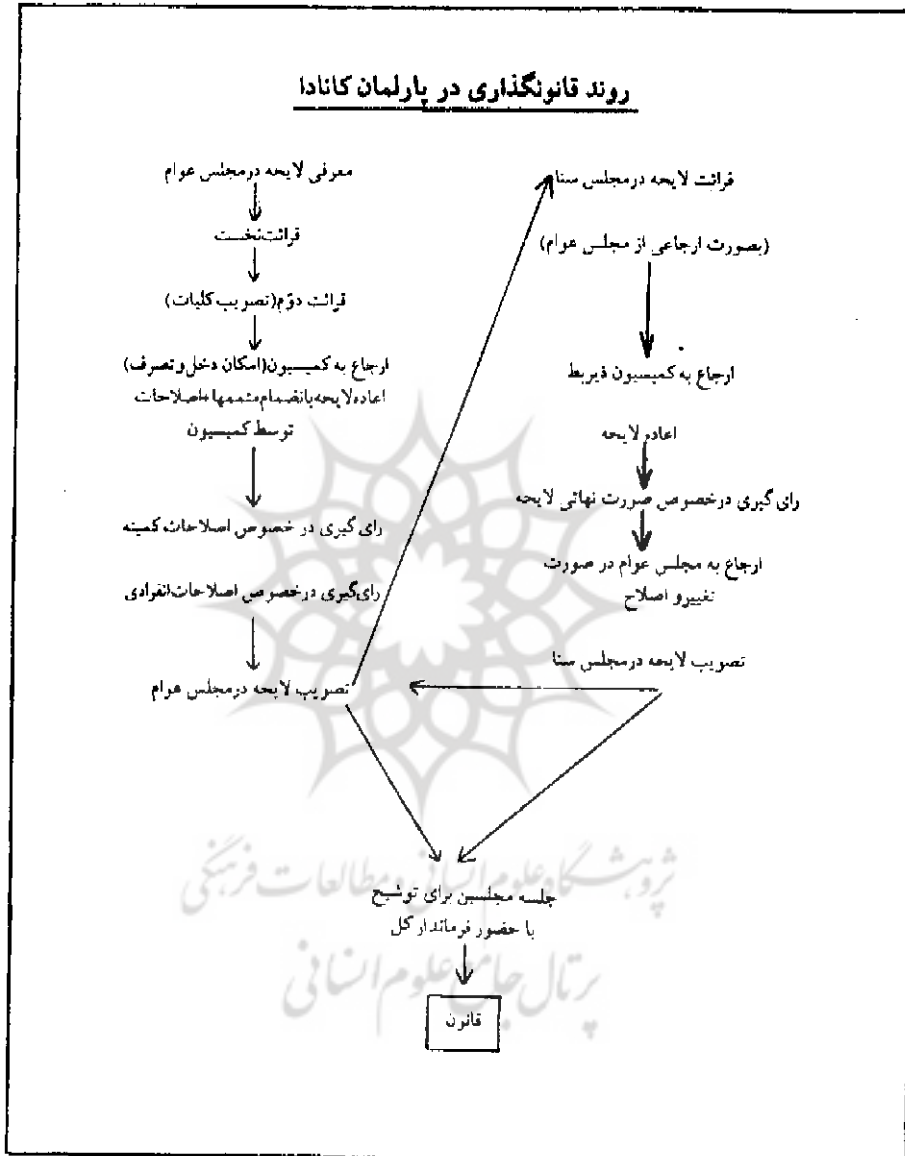
سیر لوائح معرفی شده از جانب دولت بدین شرح است که وزیر حامی و متکفل

لایحه، ۴۸ ساعت قبل از معرفی، لایحه را به اطلاع مجلس می رساند و پس از انقضای این زمان، قرائت دور اول لایحه آغاز می شود. در این مرحله هیچگونه مباحثه ای صورت نمی گیرد. در فاصله زمانی بین قرائت نخست تا قرائت بعدی نسخی از لایحه برای بررسی و مطالعه در اختیار نمایندگان قرار می گیرد. در نشست بعدی که قرائت دور دوم صورت می گیرد، تصویب کلیات انجام می پذیرد یعنی اعضای تنها بر روی اصول کلی لایحه بحث می کنند و به جزئیات نمی پردازند. اگر لایحه ای توانست در این مرحله به تایید برسد، برای بررسی جزئی تر بر حسب موضوع به یکی از کمیته های دائم تخصصی مجلس احاله می گردد. در کمیته، متن لایحه جزء به جزء مورد بررسی و مذاقه واقع می شود و کمیته ممکن است در این مرحله از متخصصین پژوهشگر، گروه های ذینفع و غیره برای ادای نظرات دعوت بعمل آورد. مطالعه و بررسی لایحه توسط کمیسیون ممکن است هفته ها بطول بیانجامد.

مرحله سوم، ارائه گزارش مربوط به لایحه از جانب کمیته به مجلس است که در این بخش از روند قانونگذاری، نمایندگان نباید نظر خود را نسبت به گزارش و تصمیمات و منضماتی که کمیته بر روی لایحه صورت داده، اعلام دارند. همچنین نمایندگان می توانند - متمم های ابداعی مورد نظر خود را در این مرحله به رای بگذارند. در ختم این مرحله بر روی حکم و اصلاحات و متمم های وارده رأی گیری

اختلاف ماهوی با آنها نداشته باشند در صورت تصویب، لایحه جهت بحث و تصویب به مجلس دیگر احاله می‌شود. در صورتیکه لایحه در مجلس دیگر هم موفق به کسب آراء مثبت مورد نیاز گردد، برای

می‌شود. دور قرائت سوم به پیشنهاد وزیر به رأی نهاده می‌شود. در دور سوم قرائت تنها پیشنهاد اصلاحیه‌هایی به رای گذاشته می‌شود که از لحاظ ماهیت و طبیعت، مشابه اصلاحات دور دوم قرائت باشند و

مجلس نمایندگان امریکا به یک شبکه بین‌المللی کامپیوتری وصل شد
مجلس نمایندگان امریکا از روز پنجشنبه ۷۲/۳/۱۳ با صدور اطلاعیه‌ای در این زمینه اعلام نمود که به شبکه جهانی بانک اطلاعاتی اینترنت (Global Electronic Data Network) وصل شده‌است.

مجلس نمایندگان امریکا با استفاده از این شبکه کامپیوتری بین‌المللی قادر به تبادل اطلاعات گوناگون با مراکز مختلف جهان خواهد بود. همچنین رأی‌دهندگان امریکا در نقاط مختلف ایالات متحده قادر خواهند بود با استفاده از این شبکه کامپیوتری نظرات و پیشنهادات خود را به اعضای مجلس نمایندگان امریکا ارسال دارند.

مجلس نمایندگان امریکا که پیش از چهارصد و سی نفر نماینده دارد بخشی از کنگره ایالت متحده می‌باشد و بنا سنای امریکا که متشکل از ۱۰۰ سناتور است جمعاً کنگره این کشور را تشکیل می‌دهند.

گفتنی است کاخ سفید امریکا نیز از همان روز پنجشنبه، شبکه کامپیوتری جدیدی را راه‌اندازی نموده که شهروندان امریکا می‌توانند از طریق کامپیوتر، نظرات و پیشنهادات خود را به اطلاع رئیس‌جمهور این کشور برسانند.

توشیح ملکه، به فرماندار ارسال می‌گردد. در غیاب فرماندار و جانشین وی، امضاء نهایی بر عهده وزیر دادگستری کانادا یا یکی از قضات دیوان عالی آن کشور است. امضاء نهایی در جلسه ویژه‌ای در مجلس سنا که اعضای هر دو مجلس در آن حضور دارند انجام می‌شود. به محض چنین تأییدی، لایحه قوت قانونی می‌یابد مگر آنکه در آن زمان خاصی برای شروع اجرای لایحه پیش‌بینی شده باشد.

زبان پارلمان کانادا: با استناد به قانون سال ۱۸۶۷، پارلمان می‌تواند مباحثات خود را به دو زبان انگلیسی و فرانسه انجام دهد و کلیه متون نیز به هر دو زبان درج می‌شود. پارلمان در سال ۱۹۶۹ به استناد "قانون زبان رسمی کانادا"، هر دو زبان را دارای ارزش مشابه اعلام کرد.

بی‌نوشته‌ها:

- 1- British North American Act of 1867
- 2- Canada Act of 1982
- 3- Charter of Rights and Freedoms Under Constitutional Act of 1982
- 4- Progressive Conservatives Party
- 5- Liberal Party
- 6- New Democrat Party

* این نوشته با استفاده از مراجع ذیل تهیه شده است:

Britanica, World Data, 1990

Canadian Year Book, 1990

The Stateman's Year Book, 1988-89